

تمنای زیبایی

لوتان کوی

www.ketab.ir

ترجمه

محمد یمنی دوزی سرخابی

(استاد دانشگاه شهید بهشتی)

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

Un désir de beauté

Lê Thành Khôi

Horizons Du Monde 2000

تمنای زیبایی

تألیف: لوتان کوی

ترجمه محمد یمنی دوزی سرخابی

صفحه آرا: علیرضا دربانی
تراجم جلد: علیرضا دربانی
ناظر چاپ: حمیدرضا دمیرچی
مرکز نشر دانشگاهی
چاپ اول ۱۴۰۳
بیراز ۵۰
چاپ و صحافی: توس
۹۵۰۰۰۰ تومان

9 789640 117255

شناسی فروشگاه مرکزی: خیابان انقلاب، روبه روی سینما سپیده، پاساژ خیبری، تلفن: ۶۶۴۱۰۶۸۶، ۶۶۴۰۸۸۹۱
فروش اینترنتی: www.iup.ac.ir

حق چاپ برای مرکز نشر دانشگاهی محفوظ است. فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: له، نان خوی، ۱۹۲۳-م. Lê, Thành Khôi, 1923

هنوان و نام پدیدآور: تمنای زیبایی / لوتان کوی: ترجمه محمد یمنی دوزی سرخابی.

مشخصات نشر: تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۳۳۰ ص. مصور (رنگی): ۲۹×۲۲ س.م.

فروست: مرکز نشر دانشگاهی؛ ۱۷۲۵. هنر، معماری و شهرسازی (هنر): ۱۱.

شابک 978-964-01-1725-5

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: عنوان اصلی: *Un désir de beauté.*

یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۲۱.

موضوع: زیبایی شناسی Aesthetics

موضوع: هنر - فلسفه Art-Philosophy

شناسه افزوده: یمنی دوزی سرخابی، محمد، ۱۳۳۳-، مترجم

شناسه افزوده: مرکز نشر دانشگاهی

رده بندی کنگره: BH ۳۹

رده بندی دیویی: ۱۱۱/۸۵

شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۴۸۷۶۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم یادداشت نویسنده برای ترجمه فارسی
پانزده نوزده

فصل اول

از هنر و زیبایی ۱۹
آرمان و واقعیت ۲۳
ماده و فرم ۳۹
جهان شمول و خاص ۵۶

فصل دوم

خلوص خطوط ۷۳
وحدت و گوناگونی ادراک ها ۷۳
انتزاع و نمایش طبیعت ۸۶
بیان انسانی ۱۱۶

فصل سوم

هارمونی رنگ ها ۱۳۵
جوامع و معانی ۱۴۵
رنگ ها و تصاویر تک رنگی ۱۴۵
جادوی زیورآلات ۱۶۸

فصل چهارم

حرکت و ریتم (ضرب آهنگ) ۱۸۷
روی سطحی صاف یا انحناء دار ۱۸۹
بیان های سه بعدی ۲۰۸
هنر فضا - زمان: باغ ۲۲۷

فصل پنجم

چهره نامرئی ۲۳۹
نگاه و سکوت ۲۴۱
سایقه های زندگی، سایقه های مرگ ۲۷۳
گذرا و جاودانه ۲۹۳

منابع

نمایه

۳۰۱

۳۰۳

۳۰۹

نمایه تابلوهای نقاشی

پیشگفتار مترجم

آیا با وجود تنوع فرهنگ‌ها و ادراک‌های زیبایی‌شناختی، مبانی مشترکی برای درک و تشخیص زیبایی وجود دارد؟ لوتان کوی با طرح این پرسش در کتاب تمنای زیبایی آن را در فرهنگ‌ها و جوامع مختلف و با تحلیل خلاقیت‌های هنری و زیبایی‌شناختی مردمان آن‌ها بررسی می‌کند و پاسخ‌هایی را برای آن ارائه می‌دهد. او می‌نویسد که زیبایی تنها در طبیعت و هنر پدیدار نمی‌شود بلکه می‌توان آن را در زندگی روزمره انسان‌ها در جوامع و فرهنگ‌های مختلف پیدا کرد. بنابراین زیبایی را هم‌ورتاً نمی‌توان فقط در موزه‌ها و گالری‌ها و در اشیای گران‌بها یافت. زیبایی با زندگی عادی مردمان فرهنگ‌های مختلف عجین است به طوری که آن را از طریق دست‌ساخته‌های خود در ارتباط با ذهن و دنیای عواطف، اضطراب‌ها، امیدها و آرمان‌هایشان می‌آفرینند و تلاش می‌کنند با این کار از اضطراب‌های خود گذر کرده و پیوندی بین دنیای گذرا و جاودانگی ایجاد کنند. بنابراین آنچه برای یک فرد یا گروهی زیبا است ممکن است در نگاه اول برای فردی دیگر چنین نباشد مگر این‌که آن دیگری ریشه‌های آفرینش‌های ساده و پیچیده آن فرد یا گروه را دریابد و بتواند تا حد امکان به ادراکی که آن‌ها از زیبا و زیبایی دارند نزدیک شود. آیا در خانه‌های روستایی در جوامع مختلف، که هنوز مردمانشان کم‌وبیش با احترام به طبیعت و همراه با آن زندگی می‌کنند، با ترکیب و نیز تضادی که از رنگ‌ها به وجود می‌آورند، زیبایی را در زندگی روزمره خود ایجاد نمی‌کنند؟ برعکس، وقتی یکی از این آثار به صورت منفرد در گالری یا موزه‌ای در مقابل دیدگانمان قرار می‌گیرد نمی‌تواند چنین کلیتی را از ترکیب رنگ‌های متضاد نمایش دهد و در نتیجه بیننده را از بعد ناآشکار آنچه آن را زیبا ساخته است محروم می‌کند زیرا از زمینه اولیه خود، که در بطن آن معنای واقعی خود را پیدا می‌کند، جدا شده است.

اگوست رودن، که زیبایی را در بیان حقیقت ژرف یک نمایش طبیعی زیبا یا زشت می‌یابد و بر ابعاد آشکار و ناآشکار این حقیقت تأکید دارد، می‌نویسد: «هنرمندی که طبیعت را تزئین و آراسته می‌کند زشتی را خلق می‌کند چون دروغ می‌گوید» (در همین کتاب ص:

۵). رومن رولان در مسیر تعالی شخصیت پیچیده داستان خود، ژان کریستف، که در مسیر پرپیچ و تاب فضیلت های انسانی آزمون های سختی را می گذراند و پیامی تأثیرگذار برای نسل های بعد از خود به جا می گذارد، به این نظر رو دن اشاره می کند که «زیبایی همیشه سرانجام پیروز خواهد شد». ولی چرا پیروزی همواره از آن زیبایی است و نه زشتی؟ حقیقت در شفافیت و صداقت و در دیالکتیک آشکار و ناآشکار، هرچند نسبی، خود را نمایان می سازد، آرامشی را برای انسان به ارمغان آورده، و زلالی خاصی به ذهن انسان می دهد؛ بنابراین کلیت و انسجام زیبایی برخاسته از صداقت، انسان را به سوی خود کشانده، او را مجذوب خود می کند و به تأمل و ژرف نگری در شخصیت پیچیده انسان ها، توانایی های زیبایی شناختی آن ها در بسترهای اجتماعی، فرهنگی و اقلیمی که در آن ها به وجود آمده اند، سوق می دهد. آیا از آرامشی که در نگاه به گنبد و کاشی کاری ها و معماری مسجد شیخ لطف الله به انسان دست می دهد، به آرامش و زیبایی ذهن خالق آن پی نمی بریم که در گوشه نه چندان آشکار محراب آن، این گونه خود را معرفی می کند: «عمل فقیر محتاج بر رحمت خدا محمدرضا ابن استاد حسین بنای اصفهان». آیا از این عبارت، فروتنی چنین هنرمندی و در عین حال تعامل زیبای ذهن و دست او در آفرینش این اثر گرانبمایه را در نمی یابیم؟ لوتان کوی در کتاب دیگری راجع به این معماری می نویسد: «اصفهان در پاییز ۱۹۶۸ برایم حیرت آور بود (...). از بالای عالی قابو، نزدیک گنبد ها و مناره های آبی و فیروزه ای رنگ، که خاص ایرانی هاست، دره ای را یافتم که رشته کوه های زاگرس آن را احاطه کرده بودند. در اصفهان بود که من زیبایی خط عربی را درک کردم: آن زیبایی که قبلاً در مغرب و قبل از آن در غرناطه و قرطبه متوجه آن نشده بودم. در آنجا، خط این شکوه و حضور همه جانبه را نداشت. در اصفهان، خط را در معماری شگفت انگیز کاخ ها و مساجد، در تزئینات کاشی کاری و آجرهای دارای نقش و نگار گل و نقاشی های هندسی یافتم که محملی شدند برای جلوه گری خطوط کشیده کوفی و منحنی های زیبای خط نسخ (...). برتری این خطوط، حداقل از نظر من، در این است که زیبایی هرگز بیهوده نیست، بلکه همواره در خدمت معنی است.^۱»

لوتان کوی استاد و صاحب کرسی مطالعات تطبیقی در آموزش و پرورش در دانشگاه سوربن (رنه دکارت) یکی از نظریه پردازان این حوزه مطالعاتی و آموزش و پرورش و توسعه است. در کتاب تمنای زیبایی شاهد تلاش او برای ورود به مسیر درک زیبایی هستیم و با فهم و تفسیر او از موضوع زیبایی آشنا می شویم. او یکی از بنیان گذاران تحقیقات تطبیقی در آموزش و پرورش و پژوهش در همکاری های بین المللی در تعلیم و تربیت، و مشاور علمی سازمان های بین المللی یونسکو، دفتر سازمان بین المللی کار در ژنو، آژانس همکاری های فرهنگی و فنی، دانشگاه سازمان ملل در توکیو و طرح سازمان ملل برای توسعه بوده است و به عنوان استاد یا مشاور در توسعه آموزشی با بیش از چهل کشور همکاری کرده است، در عین حال او محقق برجسته در مطالعات تاریخ

۱. لوتان کوی (۱۳۸۹)، آموزش و پرورش: فرهنگ ها و جوامع (ترجمه محمد یمنی) انتشارات سمت. چاپ دوم. (چاپ اول انتشارات دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۷۸). ص: ۲۱۳ و ۲۱۸.

وادبیات آسیای جنوب شرقی به ویژه ویتنام است. او در سال ۲۰۰۳ برای فعالیت‌های علمی‌اش نشان ورمیل^۱ را از آکادمی فرانسه و در سال ۲۰۱۲ در ویتنام جایزه فرهنگ فان شوترین^۲ را برای کمک‌هایش به مطالعه تمدن‌های شرقی و غربی دریافت نمود. وقتی که در خصوص کتاب تمنای زیبایی با لوتان کوی گفتگو می‌کردم می‌گفت که پس از بازنشستگی در سال ۱۹۹۲ یک دوره آموزش عکاسی گذراند تا فنون آن را یاد بگیرد و بتواند از برخی آثار که در این کتاب نیز تحلیل شده‌اند شخصاً عکاسی کند. وقتی در سال ۲۰۰۰ به اتفاق همسرش برای چندمین بار به ایران آمد و به اتفاق به موزه عباسی رفتیم مستقیماً به طبقه‌ای که آثار خوش‌نویسی در آنجا نمایش داده می‌شد رفت و حدود پانزده دقیقه بر یک اثر خوش‌نویسی متمرکز شد و سپس بازدیدی سریع از موزه داشت و از آن خارج شد. وقتی از ایشان پرسیدم چه چیزی شما را در مقابل آن اثر متوقف کرد؟ پاسخ داد: «حرکت و آهنگ موجود در اثر». این زمانی بود که او کتاب تمنای زیبایی را می‌نوشت؛ چیزی که او را در آن اثر جذب کرده بود مرتبط با نظریه او راجع به چهار مقوله «خلوص خطوط، هارمونی رنگ‌ها، حرکت و ضرب‌آهنگ، حس ناآشکار» است که آن‌ها را در کتاب تمنای زیبایی بر اساس درکی که از منظر زیبایی‌شناختی از آثار مردمان در فرهنگ‌های مختلف دریافت کرده تفسیر می‌کند.

لوتان کوی در سال ۲۰۱۵ مجموعه شخصی ارزشمندی از آثار هنری را که در طی زندگی علمی خود از فرهنگ‌ها و جوامع مختلف جمع‌آوری کرده بود (که تصاویر برخی از آن‌ها نیز در این کتاب آمده است) به اتفاق همسرش در مراسمی در شهر هوشی مین به موزه مردم‌شناسی آن شهر اهدا کرد. انگیزه او در جمع‌آوری این آثار رویکرد منفعت‌جویانه نبوده است. او در مطالعات و سفرهایش به چهارگوشه جهان با بهره‌گیری از رویکرد روش‌شناختی هم‌گاه^۳ و نا هم‌گاه^۴، که از جمله فنون روش‌شناسی او در مطالعات تطبیقی است، در جستجوی فهم ژرف‌تر غنای تمدن‌ها و فرهنگ‌های مردمان آن‌ها بوده است؛ رویکردی که در دیگر آثارش از جمله موارد زیر نیز نمایان است: آموزش و پرورش تطبیقی (۱۹۸۱)؛ آموزش و پرورش: فرهنگ‌ها و جوامع (۱۹۹۱)؛ فرهنگ، خلاقیت و توسعه (۱۹۹۲)؛ آموزش و پرورش و تمدن‌ها: جلد ۱: جوامع دیروز (۱۹۹۵)، جلد ۲: پیدایش دنیای معاصر (۲۰۰۱)؛ تاریخ و گلیچین ادبیات ویتنام از آغاز تا روزگار ما (۲۰۰۸). استاد لوتان کوی همواره مسافر بوده است؛ مسافری که هیچ‌گاه ریشه خویش را فراموش نکرده است چنانکه در برخی از آثارش نیز مشهود است. در عین حال او تلاش مستمری داشته است تا به ریشه‌های فرهنگی مردمان چهارگوشه جهان نزدیک شده و آن‌ها را بفهمد. این امر بدون ویژگی شخصیتی او یعنی گشودگی به فرهنگ‌های دیگر ممکن نمی‌شد: آثار او شامل بررسی افکار و تجارب متنوع و متفاوتی است بدون این‌که پیش‌داوری‌های شخصی بر آن‌ها سایه افکنده باشد. مطالعات و پژوهش‌های او همواره با پرسش شروع می‌شود و با پرسش خاتمه می‌یابد. روزی از ایشان پرسیدم در سفرها و

1. Vermeil

2. Culture Phan Châu Trinh

3. Synchronique

4. Diachronique

بازدیدهایش چه حسی در نگاه به خلاقیت‌های مردمان در فرهنگ‌های مختلف دارد؟ پاسخ داد: «کنجکاوی من راجع به فرهنگ‌های مختلف محرک سفرهایم است. هر بار با شناخت بهتر فرهنگ‌های مختلف جهان، خود را از نظر فرهنگی غنا می‌بخشم. تماس با فرهنگ‌های مختلف موجب بالندگی انسان خواهد شد؛ به ویژه ارتباط با کشورهایمانند هند، چین و ایران که از تنوع و تفاوت‌های فرهنگی زیادی برخوردارند. تجارب من این آموخته را برایم داشته است که باید با آغوش باز به استقبال فرهنگ‌های مختلف رفت تا بتوان از نظر شناختی و معنوی تعالی یافت. از این رو، احترام به دیگران با تفاوت‌هایی که دارند بسیار مهم است. شناخت فرهنگ‌های مختلف و گشاده‌رویی در برابر فرهنگ‌های گوناگون همواره بالندگی به همراه دارد.»^۱ او می‌گوید وقتی که غنای فرهنگی و حس زیبایی‌شناختی خلاقیت‌های انسان‌های فرهنگ‌های مختلف را درک می‌کند تعالی پیدا می‌کند؛ تعالی‌ای که برایش نقطه پایانی وجود ندارد. با وجود غنای فرهنگی که از آن‌ها پیدا می‌کند به آن‌ها وابستگی پیدا نمی‌کند و تلاش می‌کند که فهم خود را با دیگران به اشتراک بگذارد. این عدم وابستگی و فقدان عطش «داشتن»، در سال ۲۰۱۵، در مراسم اهدای مجموعه آثار هنری خود و همسرش به موزه مردم‌شناسی شهر هوشی مین که نوعی ادای دین به زادگاهشان نیز بود آشکار می‌گردد. در این مراسم، یکی از مسئولان موزه سخنرانی بر اساس متن کتاب حاضر با عنوان «هنر و فرهنگ در قلب تمدن‌ها» ایراد نمود که ترجمه آن را در ابتدای کتاب آورده‌ایم و به نوعی درآمدی برای ورود خواننده ارجمند به محتوای کتاب است.

لوتان کوی در سال ۱۳۴۸ نیز به دعوت وزارت علوم و آموزش عالی، پژوهشی در خصوص وضعیت سیاست علمی و مسایل آموزش عالی ایران انجام داده است که از نظر تاریخ آموزش عالی معاصر کشور ارزشمند است و هنوز برخی نظرات مطرح شده در آن در بررسی وضعیت کیفیت آموزش عالی کشور تأمل برانگیز است.^۲ از این نویسنده قبلاً کتاب‌های آموزش و پرورش: فرهنگ‌ها و جوامع و آموزش و پرورش تطبیقی توسط نگارنده به فارسی ترجمه شده است.

لوتان کوی در آستانه ۹۹ سالگی اینک در پاریس زندگی می‌کند.

از فرزند عزیزم علی یمنی که شوق ترجمه این اثر را در اینجانب به وجود آورد و همواره پاسدار این شوق بود سپاسگزاری می‌کنم. همچنین لازم می‌دانم از همکاران محترم در مرکز نشر دانشگاهی که امکان انتشار آن را فراهم آوردند صمیمانه تشکر کنم.

محمد یمنی

خرداد ۱۴۰۰

۱. در گفتگوی با نگارنده، پاریس، آوریل ۲۰۱۰. و نیز: پیشگفتار مترجم برای چاپ دوم کتاب آموزش و پرورش: فرهنگ‌ها و جوامع (۱۳۸۹).
۲. لوتان کوی، ۱۳۴۸، سیاست علمی و مسایل آموزش عالی ایران، ترجمه محمود فرمان، وزارت علوم و آموزش عالی.